11.

D. O. M. A.
DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS
DE
SCORBUTO,

Quam

Permissu & Autoritate Amplissimæ, & Gratiosissimæ Facultatis Medicæ in illustri ad Salam Academia,

SUB PRÆSIDIO

VIRI

Amplissimi, Excellentissimi atq; Experientissimi

Dn. WERNERI ROLFINCKII

Hamburg. Philos. & Medicinæ Doctoris celeberrimi, Praxeos & Chimiæ P.P. meritissimi, & Senioris gravissimi, Domini Præceptoris, Promotoris & Patroni sui plurimùm observandi, colendi:

Pro LICENTIA & Doctoralibus in ARTE MEDICA

Privilegiis legitimè impetrandis

Publico Examini submittit,

HIERONYMUS Bierling LIPSIENSIS.

In Auditorio majori

Ad

PRELO

A

Uæ ſingula animum ſcientiarum deſiderio accenſum, & medicæ ἐμπειρίας amore flagrantem ſatiare, multisq; voluptatibus beare poſſunt; illa univerſa in graviſſimi Scorbuti titulo celeberrimi affectus natura ita concurrunt, ut unitis viribus & amicabili conſortio ceu ad centrum colliment. Hic ſymptomatum varietate ita ludit, in varias ſe formas Prothei inſtar transformare doctus, ut ſub pallio ægritudinum omnium latere, humanæ ſalutis antiſtitibus fucum facere ita aptè didicerit, quò nonnunquam chronicorum morborum optatam medicationem, admirantibus omnibus, protelet, tandemq; quaſi poſtliminiò detectus, armis deſideratis tentatus ſolicitudini finem imponat. Quam ſe latè diffundat; nemini obvium non eſt. Inſidiatur ſenibus, ac juvenibus, neq; adoleſcentia ejus effugit minas, æquo pede pulſat pauperum tabernas, Regumq;, turres. Germaniæ Inferioris, & Belgii populis quidem eſt patrius & vernaculus; ſed limitibus his haud contentus, noſtras oras infeſtare audet, latiusq; ſuæ ditionis pomœria extendens, amæniſſimam, armorum valore Patriam Lipſiam tanta tyrannide ſubjugans, ut vix ulla platea, in plateis ædes, in ædibus inhabitatores immunes ab hoc deprehendantur malo. Nulli parcit membro, genas defœdat pallore, labia livore, in ore dentium vacillat ſeptum, laxæ gingivæ ſanguineo madent cruore, halitus ex cordis exſpirat ingratus lecto, ſtomachus languet, ſeditionem ſplen movet, crura vacillant, & ingratis maculis oculos aſpectantium offendunt. Omni modo itaq; operæ nos facturos putavimus pretium, ſi meditationes noſtras inaugurales in ampliſſimum hunc extenderemus campum, ſummi Archiatri medicinarum fundatoris confiſi præſidio. Ille nobis in hoc naturæ agro plantantibus, incrementum largiri dignetur.

NOMINIS autem sui Scorbutus originem trahit à vocabulo Saxonico, vel Belgico, Schorbock/ Schorbuck/ aut Schörbügt/ utpote ab effectu, ventris videlicet cruciatibus & torminibus petito. *Plinius l. 25. natur. histor. cap. 4.* eleganter explicat: non bestiarum solùm ad nocendum scelera esse, sed & aquarum, & locorum. In Germania trans Rhenum castris à Germanico Cæsare promotis, marino tractu fons erat aquæ dulcis solus, quâ potâ intrâ biennium dentes deciderent, compagesq; in genibus solveretur, stomacacen Medici vocarunt, & Scelotyrben. *Hæc Plinius.* Vocabant autem στομακάκην quasi τοῦ στόματος κακίαν, vel κάκην oris vitium, & fœtorem: σκελοτύρβην ob crurum vel tibiarum conturbationem, vacillationem, punicearumq; macularum ingratum colorem. Quidam *Regnerius Snoy*, crassâ & pingui Minervâ, *secundum Salomonem Albertum*, GINGIPEDII nomine, utpote à cruribus & gingivis læsis desumto, insignivit, uti testatur *Forestus l. 20. obs. 11. Hippocrates* nomine magnorum lienum, & Ilei seu Volvuli hæmatitis eundem insignivisse à nonnullis existimatur, eadem enim ferè utriusq; recenset symptomata: Οὖλα δὲ, *inquit*, 2. prorheticorum secundum Foesium *sect. 2. p. 92.* πονηρὰ καὶ στόματα δυσώδεα, οἷσι σπλῆνες μεγάλοι. ὁκόσοι δὲ ἔχουσι σπλῆνας μεγάλους, μήτε αἱμορραγίαι γίνονται, μήτε στόμα δυσῶδες, τουτέων αἱ κνῆμαι ἕλκεα πονηρὰ ἴσχουσι καὶ οὐλὰς μελαίνας. *Libro* περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν *in codic. Fœs. sect. 5. p. 119.* εἰλεὸν αἱματίτην *ita describit:* Ἐκ τοῦ στόματος κακὸν ὄζει, ἀπὸ τῶν ὀδόντων καὶ τὰ οὖλα ἀφίσταται, καὶ ἀπὸ τῶν ῥινῶν αἷμα ῥέει. ἐνίοτε δέ καὶ ἐκ τῶν σκελέων ἕλκεα ἐκφλύει δάνει, καὶ τὰ μὲν, ὑγιαίνεται. Nec alios Medicos veteres plane fugit atq; latuit, ut patet *ex Galeno 2. de nat. hum. Celso lib. 11. de re med. c. 9. Cælio Aureliano lib 3. chron. c. 4. Paulo Ægineta lib. 3. c. 49. Avicenna lib. 3. p. 15. tract. 2. c. 5. Tralliano lib. 3. cap. 13.*

DEFINIRI potest morbus occultarum qualitatum, profectus ab humore melancholico, sive sincero, sive aliis humoribus permixto, multaq; serosâ materiâ diluto, in visceribus primæ & secundæ concoctioni destinatis cumulato, & peculiari modo corrupto.

GENUS,

GENUS, quòd formæ vicem subit, est morbus occultarum qualitatum. Quamvis enim sit complicatus, utpote non solum ex morbo occultarum qualitatum, sed & intemperiei, ac conformationis conflatus, nihilominus formalitas illius non in his sed occultis potius qualitatibus consistit, particepsq; est singularis cujusdam pravitatis.

SUBJECTUM non unum est & simplex, sed lues hæc timenda universam corporis amplitudinem, omnesq; microcosmi angulos animales, naturales & vitales, extremos etiam artus perreptat, molestiasq; insignes creat. INHÆSIVE tamen certas elegit regiones, quibus generationis suæ primordia adscribere amat. Tales sunt PARTES NATURALES primæ & secundæ coctioni famulantes, nunc conjunctim, nunc sejunctim. VENTRICULUS languet, cum pravis alimentis repletus, chylum minus defœcatum ex cibis sale fixo abundantibus parat, & præcipuè cum impuro sanguine à liene debili, quod viscus αἱματώσεως sui generis organum, sanguinem pro nutritione illarum partium, quæ venæ portæ ramis irrigantur, concinnat, per vas breve & gastricos ramos nutritur. VENÆ splenicæ, & mesentericæ, & quæ ab illis ad ventriculum, & omentum, ab hinc ad μεσεντέριον propagantur: PANCREAS itidem suum non exsequitur officium, sed sentinam coacervat, unde & ipsum, meatibus obstructis, finem sibi à natura destinatum haud assequitur. JECORIS actio infirma est, exq; chylo, tartareo, mucoso illaudabilem sanguinem, ceu promptuarium & horreum colligit, inq; plateas & venarum suarum rivulos dispensat. Neq; CAVITAS sinistri hypochondrii, sub diaphragmate à ventriculi, omenti, coli & mesenterii connexu profecta, cujus mentionem facit *Hippocrates 7. aphor. 54. qui ita sonat:* Ὁκόσοισι μεταξὺ τῶν φρενῶν καὶ τῆς γαστρὸς φλέγμα ἀποκλείεται &c. libera est. Natura ceu in aptum recessum deponere illuc potest saburram, qua oneratur, & quamvis venarum ductus patentes non habeat, invenit tamen vias, per quas & congerere, & distribuere latè potest.

CAUSA PROXIMA est humor melancholicus, sive sincerus, sive aliis humoribus permixtus, imprimis serosa materia

dilutus,& in visceribus primæ & secundæ concoctioni destinatis collectus,& peculiari modo corruptus.

Cum enim PRIMO natura facultatis concoctricis ventriculo inhærentis in eo consistat, ut operam suam addicat cibo atq; potui in ventriculum ingesto elaborando,inutilibus ab utilibus separandis,crassis,fixis, ut rariores, laxiores, spirituosiores & volatiliores reddantur, alterandis, chyloq; cremori ptisanæ simili conficiendo ; illa autem vel per se, vel ob errorem externum διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς αἱματώσεως ἔργῳ à cibo & potu quantitate, qualitate,& utendi modo peccante provenientem, ad has suas actiones obeundas inepta redditur,& tunc crassa,tartarea,fœculenta & fixa materia chylo mixta permanet, quæ cum minimè corpori alendo apta sit,à liene perfici nequit,inq; visceribus primæ & secundæ concoctioni destinatis colligitur.

SECUNDO cum lien crassiori,& terrestriori parti chyli, in ventriculo elaborati,& per ejus dextrum orificium ad tenuia intestina delati,eliciendæ,ex eaq; sanguini licet crassiori, pro nutriendis tamen partibus inferioribus apto,pariendo dicatus sit; quando vel per se, vel ob errorem externum,proficiscentem à copia fixæ atq; tartareæ materiæ chylo permixtæ scopum hunc assequi nequit,deficit πνευμάτωσις,fit potius μόλυνσις, contingitq; materiam humoribus vitiosis tartareis gignendis suppeditari, quibus postea magis magisq; collectis, & peculiari modo corruptis vis inhæret,singularem naturam Scorbuto cognatam inducendi, sanguinem pronutriendis hisce visceribus inquinandi,similemq; dispositionem partibus imprimendi, ut & ipsæ tales generent humores, qui tandem per venam portæ, ad venam cavam,à venâ cavâ in universum corpus distribuuntur.

CAUSA ANTECEDENS HUMORES vitiosi, crassi, impuri, terrei,melancholici præcipuè à prædominio sunt,multa serosa humiditate perfusi,permistiq; ichoribus tenuibus, qui nonnunquam in ventriculo geniti, interdum per vas breve ex liene in cavitatem ejus regurgitantes, salivationes crebras, horis matutinis excitant.

REMOTÆ variæ sunt. NATURALIUM prima esse potest TEMPERAMENTUM viscerum sinistris contentionibus de-

deditum,& nativa quædam eorum antipraxis,quando epar plus justò calidius,ventriculus frigidior apparet: Lienis nativa imbecillitas, ut & dispositio scorbutica, ac seminalis tinctura, à principiis generationis hæreditarijs implantata.

NON NATURALES sunt AER squalidus, crassus,frigidus,salsuginosus,vaporibus è mari & locis uliginosis exhalantibus infectus,& vel inspiratione attractus,vel per poros cutis corpori communicatus, talis enim,attestante *Eugaleno*, humores confundendi, corpus deses & elumbe reddendi facultate præditus est. *Hinc Ronseus in epist. 1. ad Hadrianum Junium,ut & Horstius de Scorbuto* & ante hos *Olaus Magnus lib.16.septentr.hist.*Scorbutum frigidâ murorum exhalatione foveri,intrà tabulata verò mitescere *scribit.* Experientiâ edocti uno ore testantur, in locis uliginosis magis grassari Scorbutum,quàm in aridis.CARNES, BUBULA, CAPRINA humori melancholico gignendo convenientissimæ sunt, secundum *Hippocratem l.de rat.vict. in morb. acut.sect. IV.p.75. in cod. Foes. ita scribentem: Nam & melancholicæ affectiones carnium BUBULARUM esu ingravescunt,quod earum natura minimè superari queat, neq; quilibet ventriculus eas concoquere possit. Quo periculo optimè defungentur, qui iis percoctis & perquam vetustis utentur. CAPRINÆ carnes,quæ bubulis insunt,vitia habent,& cruditatem,flatusq; & ructus magis movent. Hæc Hippocrates.* Caro etiam TAURINA,HIRCINA, LEPORINA,APRUGNA, attestante *Galeno l.3.de locis affect. c. 6.* imprimis muria,salsugine,aceto, (acetum enim melancholicis noxium esse testari videtur *Hippocrates l. de rat. vict. in morb. acut.sect.IV.p.64. in cod. Foes.* ubi docet: aceti aciditatem magis biliosis naturis conferre,quàm melancholicis τὰ δὲ μέλαινα ζυμοῦται, καὶ μετεωρίζεται, καὶ πολλαπλασιοῦται. ἀναγωγὸν γὰρ μελαίνων ὄξος) condita & fumata. BRASSICA, secundum *Galenum lib. 2. de aliment. facult. c.44.* LENTES & FABÆ secundum eundem *l. 1. c. 18.19.* imò & juxta *Hippocratem de rat.vict.in morb.acut. sect.IV.p.74.* legumina omnia & cruda & elixa & frixa, tùm etiam macerata,tùm viridia flatuosa sunt, quanta enim vis morbos procreandi leguminibus inhæreat, patet etiam ex *Hippocrate l.6.de morb.vulgarib.sect.VII.p.273. in codi.Foes.In Æno*

qui

qui continenter leguminibus vescebantur, tùm mares tùm fœminæ, crurum impotentia conflictabantur, in eaq; perseverabant. Et verò qui ervo in cibum utebantur, ex genuum dolore laborabant. CASEUS antiquus *atteſtante Hippocrate de vict. rat in morb. acut. ſect. IV. p. 74. in cod. Fœſ. flatum & adſtrictionem parit, cibos incendit, & incoctum edulium exiſtit, ejusq; uſus inter potandum repletis deterrimus. Galenus lib. 3. de aliment. facult. 17. & lib. 2. de loc. affect. c. 6.* LAC, *ſecundum Hipp. 5. aph. 64.* hypochondria obſtructa, quales etiam ſunt ſcorbutici, habentibus: PANIS ex frumento corrupto tempore pluviæ collecto piſtus, ſitumq; reſipiens: CEREVISIA nondum probè defœcata, ex aquis impuris & corruptis cocta, paululoq; lupuli cõdita: VINUM pendulum, tartareũ tanquam à ſolo, materiâ tartarea pollente, profectum huc conferunt. Talis vel ſimilis aëris victusq; ratio in Polonia, civitatibus Hanſaticis, maritimiſq; locis alijs, affectibus incolarum dominatur, neq; noſtris oris parcit, malumq; hoc in ſinu noſtro fovet, illud enim quotidie circumferimus, ſemina ejus fovemus, novosq; fœtus intemperantiâ noſtrâ excludimus, ergaſtulo noſtræ architecturæ eminenter nocivos. SOMNUS & VIGILIÆ modum excedentes *teſte Hipp. 2. aph. 3.* IRA, imprimis autem TRISTITIA, utpote ad ſpiritus ſenſim diſſipandos, coctionem debilitandam, totumq; corpus refrigerandum & ſiccandum, ac melancholicos morbos gignendos comparata eſt. ALVUS adſtricta, ut & ſuppreſſæ conſuetæ ſanguinis evacuationes per menſes, & hæmorrhoides vitioſum ſanguinem cumulant.

PRÆTER NATURALES cauſæ Febres nonnunquam tertianæ, nonnunquam quartanæ in Scorbutum degenerant, præcipuè ſi adſunt viſcerum imprimis lienis intemperies, obſtructio, debilitas, & vitioſa diſpoſitio adſcititia.

DIFFERENTIARUM enarratio non eſt obſcura. Nam ſi conſideretur I. FORMALIS ejus ratio, deprehendimus alium eſſe gravem & inveteratum, alium leviſſimum, principij limitibus adhuc circumſcriptum. II. Neq; SUBJECTUM idem ſemper occupat, ſed diſtinctarum partium vitio exoritur, modo matrem agnoſcit meſenterium, modo Lienis indiſpoſitionem. Modo eſt univerſalis, totumq; occupat corpus & principalia membra, modo particularis certis membris infeſtus. III. Quem-

ad-

modum & non semper ab ijsdem proficiscitur CAUSIS, sed alius est hæreditarius, qui à parentum semine in sobolem transplantatur, alius adscititius suboritur vel ab aëre, contagio aut victus ratione.

SIGNA DIANGNOSTICA inquirere nunc operæ pretium est, officio admodum necessario, in quo lapsus præcipitio proximus, cum quisq; nostrùm tantùm in curando valeat, quantum in cognoscendo. Et quidem I. RATIONE GENERIS, INCIPIENTI Scorbuto, quòd plantis primùm erumpentibus, ut difficulter cognoscantur, contingit: nullum enim certum indicium primâ fronte subnascitur, sed conjecturis opus est. Imprimis autem cognoscitur â causis & symptomatibus: Si AEREM hausit æger inquinatum, in illis locis, quibus contagium hoc est Endemium, ibiq; talibus alimentis, plurimo sale fixo abundantibus, usus fuerit: vel etiam dispositio hæreditaria, à parentibus per manus tradita adsit. LÆSÆ ACTIONES eundem detegunt. SENSUS GRAVITATIS adest in abdomine, & toto corpore ob humorum ichorosorum, & tartareorum, vaporumq; ex ijs exhalantium copiam, quam sequitur LASSITUDO molesta, difficilis, ab ijsdem vasis, ligamentis, tendinibus relaxatis: RESPIRATIO adest difficilis, & præcordiorum angustia, ob diaphragmatis à flatulento humore compressionem. PULSUS est varius, nunc debilis, inæqualis, vermicularis, adeo ut repere magis quàm pulsare videatur. *Eugalenus obs. 35.* refert, cuidam Medico harum rerum ignaro, mirum visum fuisse, hominem tali pulsu præditum, non solùm vivere, sed & actiones suas obire posse. VRINA modò alba, modò crassa, rubra farinam laterum in fundo repræsentans, ob vitiosam in vijs subsistentem materiam commotam.

AUGESCENTE, omnia ingravescunt, inq; consortium alia trahunt symptomata, exactioribus indicijs se prodentia. Dum enim SUBTILIOR & acrior cacochymiæ hujus tartareæ ichorosæ pars ἀνωῤῥοπὸς fit, GINGIVARUMq; substantiæ molliori, teneræ & bibulæ communicatur, oritur earundem TUMOR, RUBOR, PRURITUS, CRUENTATIO, & tandem PUTREFACTIO, DENTIUM MOBILITAS, &

VACILLATIO, ut & FOETOR ORIS & SALIVATIO.

PARS verò CRASSA & gravis, dum κατάῤῥοπος fit, & ad crura ablegatur, perq; vasa capillaria subcutanea transudat, MACULIS variegatis, rubris, purpureis, violaceis, fuscis cutim defoedat, àq; naturâ robustâ alias etiam in partes, pectus, brachiaq; expellitur.

IN CONFIRMATO nonnunquam VENTRIS DOLOR, dolori colico similis, diuturnitate tamen, & abdominis, cum umbilico, introrsum, & intestini recti sursum revulsione ab ijs differens, oritur ab humoribus in abdomine detentis, ac ex venis & arteriis mesaraicis inter duas intestinorum tunicas effusis, membranasq; vellicantibus. Materia autem Scorbutica per vasa emulgentia ad renes & ureteres delata, doloribus nephriticis, & ob consensum membranarum â peritoneo natarum, regionem pubis, ossis sacri, lumborum vel etiam umbilici affligentibus, generandis ansam suggerit. Eadem materia ad venam lumbarem magnam copiosè demandata LUMBAGINEM inducit, ægrosq; quasi elumbes reddit: ad extrema digitorum & manuum effusa, dolori, speciem morbi gallici præ se ferenti pariendo conducit. ALVI FLUXUS & DIARRHÆA, ubi fæces compactæ, ac copia cibum ingestum superãtes, & varij coloris nunc herbacei nunc cinerij, vel liquidæ confertim & copiosè excernuntur, oriuntur ab imbecillitate epatis & venarum, non attrahentium chylum, qui tùm in primis vijs corruptus alijs humoribus permiscetur. A Liene etiam multa serosa materia, ab ipso attracta, per alvum interdum excernitur. Nonnunquam alvi hic fluxus est SANGVINOLENTUS, Dysenteriam æmulatus, indolens tamen, dependetq; à sanguine Scorbutico, per extremitates venarum in intestina effuso. ALVI ASTRICTIO cum fluxu nonnunquam permutata, ortum suum habet, partim ab aquea illa humiditate, quâ fæces diluuntur, sive à Liene sive â renibus attracta; partim ab intestini recti sursum retractione. In Perillustri & Generoso Henrico Sigismundo â Wippach/ Consiliario Saxonico, observasse se recensuit Amplissimus & Clarissimus Dominus Præses, Patronus meus omni obser-

van-

vantiæ cultu venerandus, sebacea frusta excrementis alvi permixta in effatu digna quantitate, quæ non assumtis pinguibus, sed singulari vitiosorum succorũ conglutinationi adscribi merentur: In nullo tamen aut hypochondriaco, aut Scorbutico eadem ampliꝰ visa à se fuisse. Humores etiam Scorbutici ventriculo communicati & CHOLERAM, VOMITUM, & vomendi CONATUM gignunt. JCTERUS non ab obstructione vesiculæ fellis, sed à flavo humore, ob dispositionem Scorbuticam Epati impressam, copiosius genito, & in totum corpus effuso inductus interdum sese ob oculos offert. ASCITES, species hydropis, emergit ex humoribus Scorbuticis, in infimo ventre cumulatis, & à natura ad abdomen detrusis, ac illud in tumorem attollentibus. Quando verò vapores atq; humores Scorbutici ad membranas laterum & articulos ablegantur, tunc & PLEURITIDI NOTHÆ, & ARTHRITIDI vagæ inducendis sufficiunt. Ijdem cordi communicati, ad PALPITATIONEM ejus & LIPOTHYMIAM pariendas conferunt. Ad dentes autem & caput elevati, DENTIUM & CAPITIS DOLORI, CALORI, VIGILIIS NIMIIS: spiritus animales inquinando, MELANCHOLIÆ, DELIRIO: principium nervorum opticorum obstruendo, CÆCITATI subitaneæ: spiritus animales quasi figendo, & torpidos reddendo, LETHARGO, CARO, CATALEPSI: nervos humectando, & comprimendo PARALYSI: nervosum genus vellicando, ac spiritus animales obfuscando, CONVULSIONI, MOTIBUS CONVULSIVIS, EPILEPSIÆ: principium nervorum obstruendo, & comprimendo APOPLEXIÆ procreandis conveniunt. Nonnunquam HÆMORRHAGIA narium resultat à materia Scorbutica, facultatem expultricem ad talem excretionem stimulante. Eadem quoq; materia ad ambitum corporis protrusa, varias tumorum differentias, nunc pedum INTUMESCENTIAM, TUMOREM OEDEMATOSUM, nonnunquam ratione crassitiei TUMOREM DURUM, & CONTRACTIONEM pedum parit. Facies per intervalla RUBORE ac CALORE quodam à vaporibus Scorbutis, ex hypochondrijs ad faciem

 eleva-

elevatis, perfunditur: Ab ijsdem humoribus & vaporibus nonnunquam DOLORES VAGI, varias corporis partes vellicantes atq; lacinantes, adeò, ut nonnunquam ægri carnes sibi divelli ac dilacerari conquerantur, nonnunquam FIXI ὀςοκόποι, vel potius ossifragi, utpote qui sonitum ossium fractorum ita edunt, ut fracturam etiam mentiantur: HORRORES etiam eodem die ægrum bis affligentes, & omni aliâs subsequenti calore destituti, sicuti & CALOR NOCTURNUS sine horrore & frigore invadens, & usq; ad tempus matutinum durans dependent. FEBRES nunc lentæ, continuæ, maculis rubris, tumoribus in inguine apparentibus præditæ: nunc intermittentes typumq; observantes, nunc omni typo destitutæ, & vel bis de die, ter, quaterve, interdum trium, quatuor, quinq; dierum intervallo affligentes, imprimis autem febres Scorbuticæ, Naturam febris tertianæ nothæ sive simplicis, sive duplicis adeptæ in conspectum veniunt: Discernuntur autem à febribus à veteribus descriptis, ratione supra commemorati pulsus, urinæ, ut & aliorum signorum, ab *Eugaleno & Sennerto* prolixè descriptorum. ATROPHIA vel totius corporis, vel cruris oritur in principio ab alimento, cacochymia Scorbutica inquinato, corporiq; alendo inepto: & hac ratione facultas nutrix ob errorem externum læditur, morbo procedente, ista dispositio vitiosa partibus imprimitur adeò, ut magis magisque materia Atrophiæ suppeditetur. Nonnunquam ante oculos ponuntur VLCERA SICCA, omni pure & sanie destituta & Telephia, quod, secundùm *Æginetam l. 4. c. 46.* Telephus, Misiæ Rex, tali in ulcere consenuerit, dicta. Ulcera hæc interdum ita gangrænosa fiunt, ut ægri neq; ad ferrum inflictum, neq; admotum pyroticum sentiant, imò ex tali ulcere crustoso sæpè mortificatio totiꝰ cruris oriri potest, nisi maturè crusta è reliquo corpore segregetur. *Eugalenus obs. 8.* Neq; solùm cruribus, sed & aliis corporis partibus hæc ulcera interdum inhærent, adeo, ut idem testetur, in facie talia ulcera apparuisse, & circa tempora in nigrum, tetrum, malignum ac glomorosum, quod carcinoma Græci vocant, degenerasse. Variæ quoq; corporis partes, imprimis digiti pedum GANGRÆ-

NA

NA & SPHACELO detinentur, quod malum maculæ nunc rubræ, nunc nigræ præcedunt, has subsequitur ulcus crustosum, omni sanie destitutum, tandem lineis rubris & purpureis, supra juncturam pedis, secundùm tibiæ longitudinem, apparentibus, mortificatio unius vel alterius digiti pedum sequitur.

RATIONE SUBJECTI, ut & CAUSARUM indicia operosè allegare non est adeò necessarium, cum, an Scorbutus sit epaticus, spleneticus, etiam an hæreditarius, an certis ex occasionibus adscititius meditando investigari haud difficulter queat.

PROGNOSTICA SIGNA plurima, quibus suam dignitatem Medicus præmunire potest, observatio quotidiana nobis suppeditat, imprimis autem SALUTIS & MORTIS. Et quidem RATIONE GENERIS, attestatur experientia incipientem, & qui nondum radices egit, ac ex hæreditaria imbecillitate viscerum inducitur, medicamentis ritè adhibitis haud difficulter propulsari. Si verò dominio assueta semina ejus dispergantur, candestinis artibus inquinant viciniam, magnisq; laboribus vix evelli queunt: imò licet obicem poni sibi nonnunquam patiantur, recrudescit tamen malum, primo vere novas molitur seditiones, nec autumno semper quiescit, sed ægrum lenta absumit insolentia, imò non rarò commoritur. Difficilis itaque est curatu. II. RATIONE SUBJECTI, præcipuè ille, in quo Lienis αἱμάτωσις læditur, ejusq; temperies, & calidi innati œconomia ab occulto humorum μίασματι impetitur. III. RATIONE CAUSÆ, ut & qui hæreditarius, endemiusq; ab inordinata victus aut aëris ratione quotidiè fovetur.

LONGUS sua Natura est Scorbutus & Chronicus, non solùm infinitis molestiis, sed & ipsa desperatione gravissimus.

MODUS EVENTUS, terminatur tamē rariori exemplo ad SALUTEM, quando naturæ robore causæ morbificæ edomantur insensibili dissipatione, vel sensibli, ablegatis ijsdē ad alvinā

regionem, unde oriuntur Diarrhææ Scorbuticæ ſalutares, quibus, longo temporis tractu, Natura vel ſponte, vel medicamentis ſuperfluo onere ſe liberat. AD MORTEM vel ærumnoſam vitam raro ſolus tendit, ut plurimum in ſocietatem graviſſimos morbos per μετάπτωσιν recipit, & ſumtis viribus robur facultatum proſternit. Tales ſunt Cachexia, Hydrops, Atrophia, nonnunquam Paralyſis, Lumbifragia, ac tandem Gangrænas & Sphacelos adſciſcit, translata materia ad nervos.

CURATIO nunc eſt aggredienda, quæ nititur INDICATIONIBUS ordinarijs. CURATORIA ipſum affectum, ceu rem præter Naturam actiones lædentem auferre jubet. PRÆSERVATORIA humores Scorbuticos, manifeſtis & occultis qualitatibus peccantes, alterandos, evacuandos, vaporesq; elevatos diſſipandos, & revellendos, partiumq; ſingularem intemperiem, ne ſimiles humores generet, corrigendam eſſe monet. VITALIS obſervat facultatum cuſtodiam per alimenta, & medicamenta. MATERIÆ præſidiorum ex notis deſumuntur fontibus.

I. CHIRURGICO: ubi venæ ſectio, quæ, præmiſſo aliquo leniente, in principio, ægri cum commodo imperari poteſt; præcipue ſi plethora polleat, & conſueta ſanguinis evacuatio defuerit. Vires ut plurimum ita ſunt comparatæ, ut ſuſtinere queant aliquem ſanguinis ventilationem. Commodus locus eſt mediana, ex utraq; baſilica & cephalica conflata, licet in vero ſuo coalitu fere nunquam ſecetur, ſed in radicibus. Salvatellæ manus ſiniſtri apertionem nō infructuoſam judicamus. In menſium defectu venæ pedis aperiendæ, neq; quæ ſub lingua videmus hypoglottides prætereundæ, in moleſto oris ſtatu, ſi Naturâ viam hanc monſtrarit. A CUCURBITULIS & FONTICULIS non eſt abſtinendum, illæ impurum ſanguinem in extremis venis detentum, cutimq; fœdis maculis deturpantem minuunt: hi ad ſeroſitatum ichoroſarum expurgationem miris modis proſunt.

II. PHARMACEUTICO: qui medicamentis inſiſtit, quorum faraginem conquirere, perquam tædioſum eſt, præ-

præſtantiora ſolum, quorum vires ratio & multiplex experientia comprobavit, ſelegimus.

PRÆPARANTIA, quæ partim humores vitioſos demulcent, craſſos, ♀reos ſeu viſcidos incidunt, terreos ſuccos humectant, calidos frigefaciunt, acres & ſalſos edulcorant, viasq; per quas evacuari debent, aperiunt, quanto habeantur pretio, teſtatum reddit, eleganti elogio, Divinus *Senex. 2. aph. 9.* Talia autem ſunt: Ceterach, Lingua Cervina, Scorzonera; Fumaria; Lupnlus, Borrago Bugloſſum, Cochlearia, Trifolium Aquaticum, Raphanus ruſticanus, flores Geniſtæ, Chamædrys, Chamæpitys, Meliſſa, Cuſcuta, Helenium, Gentiana, Cortices tamariſci, fraxini, capparis, cremor & Cryſtall. ♀, ♀ ⊕ lat. Syrupus byzantinus ſimplex, & compoſitus, de quinq; radicibus, de eupatorio. HUMORES ritè emendati, ſecundum *Hipp. ſect. I. aph. 21.* quò maximè vergunt, eò ducendi per loca convenientia: & cum humor melancholicus & ſcorbuticus deorſum feratur, tunc etiam, *atteſtante Hippocrate ſect. IV. aph. 9.* ut plurimùm PURGATIO per alvum inſtituta quadrat. Ante omnia autem perpendendum, quod inchoando à lenioribus, ad fortiora paulatim progrediendum ſit, ne improviſo turbatus ferociat, Naturæq; vim inferat. Hûc conveniunt Folia Senæ, Epithymus, Gialapa, Syrupus Roſarum & Violarum ſolutivus, Cichorij cum Rhabarbaro, de Polypodio, de Pomis regis Sabor. Electuarium Diacatholicum, Extractum Ellebori nigri, pulvis ſennæ compoſitus, Diaſenna, Pilulæ Tartareæ Quercetani, Aggregativæ, de Fumaria, de Ammoniaco.

VOMITORIIS etiam ſi ſecundum *Hippoc. ſect. IV. aph.* 4. æſtatis tempus, conſtitutioq; ægri comparata ſit ad aliquam facilitatem, 4. *aph. 6.* vel etiam humores ſurſum vergant, 4. *aph. 17.* ægrotis nonnunquam auxiliari poſſumus, lenioribus, aut etiam validioribus. Experientia enim teſtatur, vix alio auxilio, humores craſſos, contumaces, circa Pancreas, ventriculum, Lienem, Epar collectos, in chronicis morbis evacuari poſſe. MATERIÆ ſunt, radix Aſari, Atriplex, ſuccus & ſemen Raphani, cortex medius juglandis in furno ex ſicca-

ſiccatus, Anethi ſemen, ſal ⊕li vomitivum ad ℈i, item vitri antimonii infuſum exhibitum.

SUDORIFERA, & DIVRETICA his nonnunquam ſubjunguntur, quæ reliquias in centro viſcerum, & in ambitu corporis hærentes per ἄδηλον διαπνοὴν, ſudorem, & renes expellere valent. A proprietate juvant Antiſcorbutica, beneficio ſalis ſui volatilis ſpecifici, quibus communia conjungenda, ut Bezoarticum minerale, quod, ſi cum Sole, Luna, vel Marte componatur, ſecundùm præſcriptum *Johan. Hartman. in Crollii Baſilicam*, efficacius erit, ſal Abſinthy, Cardui benedicti, Miſtura ſimplex, ſpiritus Cochleariæ, Sambuci, C.C.

ALTERANTIA SPECIFICA, & ROBORANTIA his adnectere neceſſarium eſt, quibus vis inhæret, non ſolùm manifeſtis qualitatibus intemperiem, & obſtructiones viſcerum emendandi, eorundem tonum conſervandi, ſed & labem occultam oppugnandi, ac humorum cruditatem, deficientem coctionem ac fermentationem corrigendi. Ventriculus ſtomachicis indiget, ut: Elixiri Proprietatis Paracelſi, vel cum ſuccis Abſinthy, Becabungæ, Cochleariæ & malvatico parato, item vitrioli Minſichtiano. Lienem ſolamur pulvere cachectico *Quercetani*, vel *Hartmanni*. Mars in forma acidularum, ſecundum *Platerum*, Croci, Tincturæ, Vitriolacei ſalis mirificè conducit. Cichorium, ut & Scorzonera ad Epar, & alias corporis partes corroborandas faciunt. Celebris illa, & innoxia radix Chinarum, ut & prælonga, enodis, uniformis, ſpecioſa Sarſa Parilla, ac lignum Saſſafras, grato fœniculi odore ſe commendans, hùc etiam faciunt. SINGULARITER à PROPRIETATE excellunt, Cochlearia, Naſturtium utrumq;, Becabunga, Raphanus, Sinapi, Chelidonium minus, vermicularis, Aqua Scorbutica *Quercetani*, *Doncrelii*, *Sennerti*, Syrupus Scelotyrbicus *Foreſti*. *Heinricus Hoierus*, *in quadam epiſtola*, baccas Chamæmori, de quibus *Cluſius in hiſtoriâ plantar. rarior. lib. 1. c. 85. ſcribit*, ita commendat: ut earum, ſicuti electuarij ex ijs parati uſum, Cochleariæ, Becabungæ & Naſturtio anteponat. DECOCTA ex linguis & radi-

cibus

cibus, cum antiscorbuticis, ut & ACIDULÆ, THERMÆ intus cum regimine exhibitæ juvant, lapsam Naturam & debilitatam erigunt ad clavum omnium functionum ritè obeundarum.

III. DIÆTAM, qui feliciter curationis Scopum attingere desiderat, ut observet, necesse est. AER sit lucidus, purus, temperatus, sive naturâ talis, sive arte per fumum fragrantem paratus. CIBUS boni succi, facilis coctionis: viq; attenuandi, incidendi, fixi salis coagulationem impediendi præditus: floribusq; Borraginis, passulis, capparibus, succo & corticibus citri, floribus Anthos, Croco conditus convenit. EMBAMMATA etiam ex Raphano, Nasturtio, Cochlearia, Sinapi confecta. POTUS sit vinum purum Rhenanum, Cerevisia defæcata, in quibus Carduus benedictus, Absinthium, Scolopendrium, Cochlearia macerentur. MOTUS sit mediocris, ac ante cibum instituendus. TRISTICIA est fugienda, licitisq; oblectamentis mens reficienda. ALVUS SUPPRESSA cienda, sicut aliæ consuetæ EVACUATIONES inhibitæ promovendæ.

COMMEMORATA autem SYMPTOMATA, causis suis ablatis, facilè propulsantur, modò cuiq; sua, pro ratione partis affectæ, adhibeantur medicamenta, quorum tractatio, utpote rationem nostri instituti excedens, ex *Ronseo*, *Reusnero*, *Sennerto* petenda.

COROLLARIA.

AN Pleuritide correpto in principio morbi vena in opposito cubito sit aperienda. A.

Nùm omnis evacuatio Symptomatica sit mala. N.

Utrum prægnantes sint purgandæ. D.

Nùm venæsectio gravidis competat. D.

SCorbuto quæ conveniens Medicina, venustè
disseris, huicq; malo pharmaca docta paras.
Audiit hæc Phœbus, legitq; & dixit: habebit
dona meus Cultor strenuus iste brevi.

Paulus Marquartus Slegel.
Phil. Med. D. p. t.
Rector.

OMnigenas urbes, postquam, velut alter. Vlysses
Lustrasti, & mores hominum scrutatus es; ad nos
Plenâ Doctrinæ gazis es mente reversus,
Ut TE nec Coi senis, aut inventa Galeni
Pergamei lateant, nec quæ Paracelsus abyssis
rara tenebrosis clausit miràcla benignæ
Naturæ, Chimicis investiganda Magistris.
Ubere ab hocce penu prodit SCORBUTICA CURA;

quæ

quæ Tibi, ſupremos Medicinæ ut debet honores,
ſic mox attribuet toto plaudente theatro.

Hoc benevolentiſſimo Voto,

TE, BIRLINGI excipio, & animitùs apprecor: CEDANT OMNIA EX VOTO. Morum gravitati, vitæ integritatem & humanitatem conjunge: ſic animis hominum dominabere, ſplendoreq́; ſingulari præfulgebit doctrina Tua medica, quam Experientia ad uſum artis comparata confirmet, ut fructus ferat Honorum bonorumq;, quibus hæc peritura vita deſtituta, eſt æterna miſeria. Benedicat Deus conſiliis tuis omnibus

GUERNERUS RÖLFINCK
Præſes.

F I N I S.

